

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

PEDAGOGIKA YO'NALISHIDAGI TALABALARDA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARNI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Jumabayeva Dildora Madaminovna

Urganch innovatsion universiteti Universitet psixologi

Annotatsiya:

Pedagogika yo'nalishidagi talabalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlarini rivojlantirish usullari murakkab va ko'p qirrali jarayondir. Har qanday pedagogik faoliyatda muloqotning o'rni beqiyosdir. O'quvchilarning fikrlarini to'g'ri ifoda eta olishlari, boshqalarni tinglashlari, o'z qarashlari va pozitsiyalarini aniq va tushunarli tarzda yetkazishlari ular uchun katta yoshdagi shaxs sifatida shakllanish jarayonining muhim ko'rsatkichidir. Ayniqsa pedagogika yo'nalishidagi talabalar uchun bu ko'nikmalar o'z-o'zidan professional faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Ushbu tezisda pedagogika yo'nalishidagi talabalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlarni rivojlantirish usullari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: kommunikativ ko'nikmalar, pedagoglar, pedagogika, psixologik xususiyatlar, ko'nikmalar, muloqot, qobiliyatlar, psixologiya, empatik munosabatlar.

Kommunikativ ko'nikmalar nafaqat so'zlash va tinglashdan iborat emas, balki ular hissiy psixologik holatlarni boshqarish, empatik munosabatlarni rivojlantirish, ijodiy fikrlashni voyaga yetkazish, guruhdagi o'zaro aloqa madaniyatini oshirish kabi jarayonlarni ham o'z ichiga oladi. Shu boisdan, talabalar bilan ishlashda psixologik tomondan boy usullar qo'llanilishi zarur. Bu usullar muloqot qobiliyatlarini tizimli ravishda shakllantirishga xizmat qiladi. Har bir o'quvchi yoki talaba o'z shaxsiy xususiyatlariga, ijtimoiy tajribasiga ega bo'lib, ular tanish va yangi vaziyatlarga turli darajada moslashadi. Shuning uchun professor-o'qituvchilar va pedagoglar talabalar bilan individual yondashuv asosida ishlashlari kerak. Har bir talabani o'ziga xosligi, ijtimoiy-psixologik holati va kommunikatsiya uslublariga

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

qarab tushunish va unga mos tarzda yondashish muhimdir. Bu yondashuv talabalarni o'z fikrlarini ifoda etishda, o'zini erkin his qilishda, guruh ichidagi muloqotni samarali qo'llashda yordam beradi. Kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish uchun birinchi darajali vazifa – bu tinglash san'atini o'rgatishdir. Tinglash – bu faqatgina so'zlarni qabul qilish emas, balki nutqdagi ma'no va hissiy izohlarni to'g'ri anglash, gapiruvchining kayfiyati va kayfiyatini his qilishni ham o'z ichiga oladi. Tinglashni samarali amalga oshirish uchun talabalar diqqatni jamlash, faollik bilan tinglash, so'zlar ortida yashirin ma'nolarni sezish ko'nikmalarini rivojlantirishlari lozim. Treninglar, guruh muhokamalari va tinglashga bag'ishlangan mashg'ulotlar orqali bunday ko'nikmalar mustahkamlanadi.[1]

Kommunikatsiya jarayonida o'z fikrini aniq va ravon ifoda etish talabalar uchun boshqa muhim ko'nikmadir. Bu qobiliyat so'z boyligini oshirish, nutq madaniyatini egallash, grammatik va mantiqiy to'g'rilikni saqlash, fikrni tizimli ravishda taqdim etish orqali shakllanadi. Talabalarga o'z fikrlarini mustaqil va ishonch bilan bildirish imkoniyatlarini yaratish darslarda erkin munozaralarni, taqdimotlar va ijodiy insho yozish mashqlarini ko'proq qo'llash bilan amalga oshiriladi. Shu tarzda ular o'z nutqlarini rivojlantirib, qat'iy fikrlarni shakllantiradilar. Hissiy bosim ostida o'z-o'zini tutish – kommunikativ jarayonda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengishda muhim rol o'ynaydi. Ko'pchilik talabalar stress, qo'rquv va uyat tufayli o'z fikrini ochiq ifoda qilishdan tortinadi. Ushbu xatti-harakatlarning oldini olish uchun psixologik treninglar, hissiy nazorat usullarini o'rganish zarur. Meditatsiya, nafas olish mashqlari va boshqa relaksatsiya usullari yordamida talabalar o'zlarini tinchlantirish va fikrlarini yaxshiroq bayon etish ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Bu bilan ular muloqot davomida o'zini ishonchli his qilib, samarali faoliyat olib boradi.[2]

O'quv jarayonida empatiya, ya'ni boshqalar his-tuyg'ularini anglash va shunga munosib munosabat bildirish qobiliyatini rivojlantirish ham muhim. Empatiya nafaqat muloqotni yumshatadi, balki odamlar orasidagi ishonch va o'zaro hurmatni ham oshiradi. Talabalar empatiyani rolli o'yinlar, guruhdagi munozaralar va turli situatsiyalarni tahlil qilish orqali o'rganadilar. Ushbu ko'nikma shaxsiy va ijtimoiy yetuklikning asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Guruhdagi faoliyat orqali talabalar o'zaro muloqot madaniyatini o'rganadilar va sinashadi. Ular o'z fikrlarini

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

boshqalarga yetkazadi, bunga javoban tanqid va mulohazalarni qabul qiladi, hamda boshqalar bilan hamkorlikni rivojlantiradi. Guruh ishlarida talabalarga birgalikda muammolarni hal etish, maqsadga erishishda ro'y beradigan keskinliklarni boshqarish va konstruktiv o'zaro aloqalarni yo'lga qo'yish ko'nikmalari o'rgatiladi. Bu nafaqat ularning kommunikativ xususiyatlarini, balki ijtimoiy moslashuvchanlik darajasini ham oshiradi. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish ham talabalar kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishda katta o'rin tutadi. Ijodiy yondashuv yangi g'oyalar ishlab chiqishga, qarorlar qabul qilishga va o'z fikrlarini original tarzda ifoda etishga yo'naltirilgan. Talabalar uchun ijodiy loyihalar yaratish, muammolarga kutilmagan yechimlarni topish mashqlari aynan shu maqsadga xizmat qiladi. Shu orqali ular faqat bilimga emas, balki yosh va zamonaviy pedagoglarning asosiy talablariga javob beradigan, o'z fikrini erkin ifoda eta oladigan shaxsga aylanadi.[3]

Texnologik rivojlanish davrida masofaviy ta'limning o'rni oshib bormoqda. Onlayn platformalarda muloqot qilish, virtual guruhlarda ishlash, konferensiyalar o'tkazish ham talabalarning kommunikativ ko'nikmalarini modernizatsiya qilishga yordam beradi. Bu yangi formatdagi muloqot talabalarni yangi kommunikatsiya usullarini o'rganishga va qo'llashga undaydi. Shuningdek, ular axborot texnologiyalariga doimiy ravishda moslashib, zamonaviy dunyoda raqobatbardosh bo'lish imkoniyatini oshiradi. Ijrochi sifatida individual yondashuv har doim alohida ahamiyatga ega. Har bir talabada o'ziga xos ijtimoiy va psixologik profil mavjud. Shu sababdan, pedagoglarning vazifasi talabalarni yaxshilab tushunish va ularning malakasi va qobiliyatlariga mos o'quv metodlarini belgilashdir. Bu talabalarni zarar ko'rsatmasdan, ularning qiziqishlari va ehtiyojlariga javob beradigan ta'lim muhitini yaratishni nazarda tutadi.[4]

Kommunikativ ko'nikmalarni baholash tizimi ham rivojlanish jarayonining ajralmas qismidir. Talabaning o'z o'rnini aniqlash, qaysi sohalarida kuchli ekanligini, qaysi jihatlarda esa yanada rivojlanishga muhtojligini aniqlash uchun ko'plab turli usullar qo'llaniladi. Nazariy bilimlarni tekshirish, amaliy mashg'ulotlarda qatnashish, bir-biriga taqdimot qilish, guruh muhokamalari va boshqa nazorat shakllari talabalar qobiliyatlarini ko'rsatuvchi vositalardir. Talabalarni faqatgina ona tilida emas, balki boshqa tillarda ham kommunikatsiya qilishga o'rgatish pedagogika jarayonini yanada kengaytiradi. Ko'p tillik kompetentsiya nafaqat talabalar uchun xalqaro

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

miqyosda muloqot qilish imkonini yaratadi, balki ularni madaniy jihatdan boyitadi, yangi fikrlash shakllarini o'rganishga olib keladi. Global muhitda yashayotgan zamonaviy ijodkorlar bunday ko'nikmalarga ega bo'lishlari shart. Madaniyatlararo kommunikatsiya talabalarga dunyoqarashlarini kengaytirishga yordam beradi. Har xil madaniyatlar va an'analarning o'zaro aloqalari, ularni tushunish va hurmat qilish – bu ijtimoiy muvaffaqiyat kalitlaridan biridir. Talabalar madaniyatlararo muloqotni o'rgangan sari, ular yanada dono va bag'rikeng insonlar bo'lib yetishadi, bu esa jamiyatda barqarorlik va o'zaro hurmatni oshiradi.[5]

Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish psixologik jihatdan kompleks va doimiy jarayon hisoblanadi. Talabalar nafaqat o'quv yilida, balki hayot davomida o'zaro muloqot qilish ko'nikmalarini yaxshilash imkoniyatiga ega bo'lishlari zarur. Bu qobiliyatlar zamonaviy pedagoglarning muhim vazifasidir, ular talabalarni bilim bilan birga ijtimoiy va hissiy jihatdan ham yetuk shaxslar shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonida texnika vositalaridan foydalanish ham samarali hisoblanadi. Audio va video materiallar, prezentatsiyalar, simulyatsiya va virtual haqiqat texnologiyalari talabalar uchun qiziqarli va ta'sirli vositalar bo'lib, ular yordamida muloqot jarayonida yuzaga keladigan turli vaziyatlarni o'rganish va ular bilan kurashish ko'nikmalarini oshirish mumkin.[6]

Xulosa:

Umuman olganda, pedagogika yo'nalishidagi talabalar uchun kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish nafaqat ularning professional faoliyati samaradorligini oshiradi, balki ularni jamiyatdagi faol va samarali shaxslar sifatida shakllantirishga yordam beradi. Psixologik xususiyatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan har bir usul ularga ijtimoiy muhitda o'zaro baham ko'rish, erkin fikr almashish va hamkorlik qilish qobiliyatlarini mustahkamlash imkonini beradi. Shu tariqa, ta'lim jarayoni talabalarni nafaqat bilimli, balki ijtimoiy jihatdan mohir, hissiy jihatdan barqaror va madaniyatli insonlar qilib tarbiyalaydi.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullaeva, N. Sh. (2018). Pedagoglarning kommunikativ madaniyatini shakllantirishning psixologik asoslari. *Pedagogik mahorat*, 2(12), 45-52.
2. Azizov, D. M. (2020). Talabalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish metodlari. *Ilmiy izlanishlar va innovatsiyalar jurnal*, 5(3), 33-39.
3. Karimova, L. N. (2019). Pedagogik faoliyatda muloqotning psixologik xususiyatlari. *Toshkent pedagogika universiteti ilmiy ishlanmalari*, 3(27), 78-84.
4. Mirzayev, S. A. (2021). Talabalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar roli. *Zamonaviy ta'lim*, 6(45), 101-109.
5. Rasulova, G. B. (2017). Pedagogika talabalarining kommunikasiyadagi psixologik qobiliyatlari. *Pedagogik tadqiqotlar jurnali*, 1(8), 10-16.
6. Tursunov, I. R. (2019). Ijtimoiy psixologik o'qituvchi-tala'ballar munosabatlarida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish. *Pedagogik ilmiy tahlil*, 4(14), 56-63.